

POLICY BRIEF 2022:4

Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2020 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa (tietokayttoon.fi).

Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Kohti kestäväää monipaikkaisuutta

Sari Rannanpää, johtava asiantuntija, MDI Public Oy

Janne Antikainen, kehitysjohtaja, MDI Public Oy

Rasmus Aro, asiantuntija, MDI Public Oy

Kati Pitkänen, erikoistutkija, SYKE

Anna Strandell, vanhempi tutkija, SYKE

Antti Rehunen, erikoistutkija, SYKE

Hilkka Vihinen, tutkimusprofessori, Luonnonvarakeskus

Olli Lehtonen, erikoistutkija, Luonnonvarakeskus

Toivo Muilu, tutkimusprofessori, Luonnonvarakeskus

Mikko Weckroth, erikoistutkija, Luonnonvarakeskus

Monipaikkaisuus muuttaa aluerakennetta

Monipaikkaisuuden tilalliset ja ajalliset ulottuvuudet vaihtelevat merkittävästi, minkä vuoksi monipaikkaisuutta on hyödyllistä tarkastella eri monipaikkaisuuden muotojen perusteella. Monipaikkaisuus näyttäytyy eri alueita eri tavalla. Vapaa-ajan monipaikkaisuus painottuu maaseudulle ja etätyö kaupunkialueille. Väestön kausivaihtelu eri alueilla on suurta.

Ennustemallin mukaan monipaikkaisen väestön painopiste siirtyy entistä vahvemmin kohti Etelä-Suomea suurten kaupunkiseutujen vaikutusalueille. Näin ollen kaupungistuminen jatkuu, mutta monipaikkainen väestö levittäytyy laajemmalle asunto- ja työmarkkina-alueelle. Väestön ikääntyminen ja kaupungistuminen lisäävät vapaa-ajan monipaikkaisuutta. Monipaikkaisten huomiointi muuttaa kuvaa tulevaisuuden väestön liikkumisesta ja palvelujen tarpeesta ja on siksi tärkeää huomioida myös suunnittelussa.

Monipaikkaisuuden muodoista pendelöinti vaikuttaa eniten työmatkakuluvähennysten kautta. Positiivinen vaikutus on suurin kaupunkien läheisellä alueella, jossa lisääntyvä etätyö vähentää matkakuluvähennystä ja lisää kehyskunnan verotuloja. Monipaikkaisuus siirtää kotitalouksien kulutusta maakuntien välillä kausittain erityisesti vapaa-ajan asumisen välityksellä.

Monipaikkaisuuden tilastointia ja seurantaan tulee kehittää. Monipaikkaisuuden ekologista kestävyyttä voi edistää erityisesti tukemalla kestävästä liikkumisesta ja energiamuotoja, kun taas taloudellinen kestävyys voisi parantua työmatkakuluvähennyksen painottamisella pitkiin työmatkoihin sekä huomioimalla vapaa-ajan monipaikkaisuuden kustannukset niin kutsutuilla mökkipaikkakunnilla.

Monipaikkaisuus ilmiönä

Monipaikkaisuus tarkoittaa sitä, että yhden kiinteän asuinpaikan sijaan ihmiset viettävät nykyisin arkea ja vapaa-aikaa useissa eri paikoissa sekä liikkuen näiden paikkojen välillä. Työhön liittyvää monipaikkaisuutta ovat etätyö, pendelöinti ja kausityö, kun taas vapaa-aikaan liittyvää monipaikkaisuutta ovat vapaa-ajan asuminen ja matkailu.

Muita monipaikkaisuuden muotoja ovat opiskeluun tai perhesuhteisiin liittyvä monipaikkaisuus (mm. lasten vuoroasuminen tai etäomaishoiva), pakotettu monipaikkaisuus, kuten kodittomuus tai pakolaisuus sekä etäomistus.

Monipaikkaisuus on lisääntynyt erityisesti työn muutosten, kuten etätöiden ja pendelöinnin ja vapaa-ajan lisääntymisen sekä perherakenteiden muutosten vuoksi. Myös kaupungistumisen voimistuminen, maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen lisääntyminen sekä liikenne- ja viestintätekniikan kehitys, osaltaan myös valtion toimintojen alueellistaminen sekä julkisen sektorin toimet ja linjaukset suhteessa etätöihin ja monipaikkaiseen työhön, tukevat monipaikkaisuuden lisääntymistä. Monipaikkaisuuden eri muodoilla on siten hieman erilaisia ajureita ja esteitä.

Monipaikkaisuuden tilalliset ja ajalliset ulottuvuudet vaihtelevat suuresti monipaikkaisuuden muotojen perusteella. Monipaikkaisuus voi olla paikallista siirtymistä eri paikkojen välillä päivittäin tai eri päivien välillä. Yhtä lailla se voi tarkoittaa myös pidempien aikojen viettämistä eri alueilla tai jopa eri maissa. Monipaikkaisuus näyttää myös alueellisesti vaihtelevasti. Joillakin alueilla vapaa-ajan monipaikkaisuus on monipaikkaisuuden muodoista vahvin, kun taas toisaalla pendelöinti tai etätö ovat tärkeimpiä monipaikkaisuuden muotoja.

Monipaikkaisuudesta on sen moninaisuuden vuoksi olemassa vain vähän kattavaa tietoa, ja erilaiset tilastot ja rekisterit tunnistavat ilmiön heikosti. Virallisissa henkilökistereissä ja -tilastoissa ihmiset tulkitaan spatiaalisiksi yksiköiksi, jotka kiinnittyvät tiettyyn yhteen kotitalouteen, vakituiseen asuntoon ja asuinkuntaan.

Tutkimuksen toteutus, menetelmät ja aineisto

Tutkimuksessa tehtiin kattava katsaus monipaikkaisuuden nykytilasta Suomessa kirjallisuuden, rekisteriaineistojen, tilastojen, kyselytutkimusten, Telian mobiilidatan ja mallinnuksen kautta. Vapaa-ajan monipaikkaisuuden ja pendelöinnin ennakoitavien pohjana toimi Tilastokeskuksen vuoden 2021 väestöennusteen vakituisen väestön kehitys. Tämän kehityksen pohjalta mallinnettiin eri monipaikkaisuuden muotojen kehitystä alueellisesti vuosien 2019–2030 aikana, hyödyntäen rekisteriaineistoja ja tilastoaineistoja pohjadataa sekä kalibroimalla malleja esimerkiksi erilaisista kyselyistä (esimerkiksi Mökkibarometri) kerätyillä tiedoilla.

Kestävyysarviointi pohjautui erilaisiin julkaisuihin sekä neljään alueelliseen (Turunmaa, Suupohja, Keski-Karjala sekä Riihimäen seutu) työpajaan, joissa tarkasteltiin monipaikkaisuuden taloudelliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyteen liittyviä

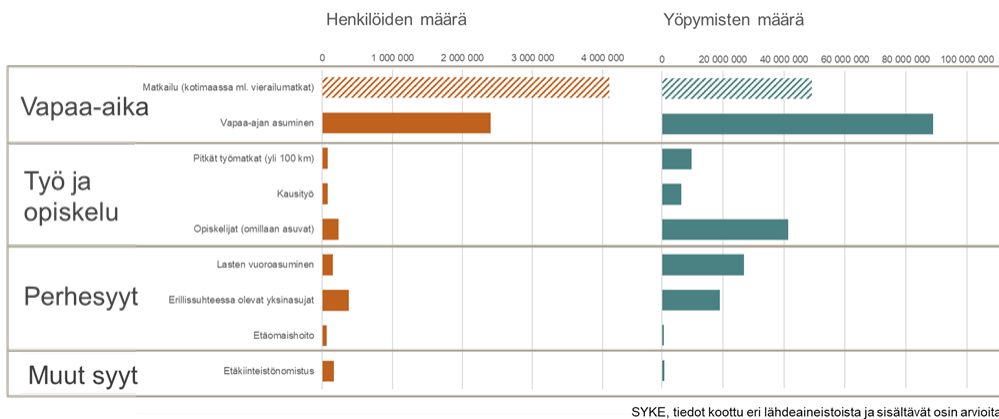
kokemuksia ja näkemyksiä. Monipaikkaisuuden vaikutuksia tarkasteltiin tilasto- ja rekisteritiedon sekä erilaisten julkaisujen ja aiemman kirjallisuudenperusteella.

Ohjauskeinojen tarkastelu perustui tilasto- ja dokumenttiaineistoon sekä kolmeen valtakunnalliseen työpajaan, joissa työstettiin monipaikkaisuuden skenaarioita sekä ideoitii monipaikkaisuuden ohjauskeinoja.

Tulokset ja johtopäätökset

Monipaikkaisuuden nykytila ja tulevaisuus

Määrällisesti merkittävin säännöllisen yöpymiseen perustuvan monipaikkaisuuden muoto Suomessa on vapaa-ajan asuminen (ks. Kuvio 1).

Kuvio 1. Monipaikkaisuuden eri muotojen määrällinen merkittävyys

Vapaa-ajan asuntojen säännöllisiä käyttäjiä on vuosittain yli kaksi miljoonaa ja hankkeessa tehdyn mallinnuksen perusteella vapaa-ajan asunnoilla vietetty aika siirtää ajankäyttöä eri kuntien välillä noin 175 000 henkilötyövuoden verran. Matkailu on henkilövolymiltaan suurin, mutta se ei ole kaikilta osin säännöllistä monipaikkaista asumista. Työperäinen monipaikkaisuus koskettaa satoja tuhansia suomalaisia. Pitkistä työmatkoista johtuva kakkosasuminen työpaikkakunnalla siirtää mallinnuksen mukaan vuosittain noin 23 000 henkilötyövuotta eri kuntien välillä. Myös perhesyihin liittyvä monipaikkaisuus, kuten asuminen eri osoitteessa puolison kanssa (erillisuhteet) tai lasten vuoroasuminen, ovat merkittäviä ilmiöitä.

Monipaikkaisuuden vaikutus näkyy etenkin kunnissa, joissa on paljon vapaa-ajan asuntoja. Näissä kunnissa väestöpohja saattaa moninkertaistua yksittäisinä kuukausina. Kaiken kaikkiaan vapaa-ajan asuminen pienentää kaupunkikuntien vuosittaista asukasmäärää henkilövuosina noin 3% ja kasvattaa maaseutukuntien noin 7%. Vastaavasti työhön liittyvä monipaikkaisuus, pendelöinti sekä etätyöskentely vaikuttavat merkittävästi etenkin suurten työssäkäyntialueiden päivä- ja yöväestön määrään. 3 - 7 prosenttia. Etätyö lisää päiväväestön määrä erityisesti kaupunkien kehysalueella ja läheisellä maaseudulla, enimmillään noin 2–4 prosenttia. Lisäksi kausityö tuo etenkin tiettyihin maaseutukuntiin sekä (Lapin) matkailukuntiin kausittain paljon työvoimaa.

Ennakointimallin perusteella monipaikkainen väestö kasvaa tulevaisuudessa maltillisesti koko maan tasolla, mutta merkittävimmät muutokset tapahtuvat monipaikkaisen väestön ikärakenteessa sekä aluetason monipaikkaisen väestön määrässä. Suomen väestö vanhenee, minkä seurauksena myös monipaikkainen väestö ikääntyy. Tällä on vaikutusta etenkin vapaa-ajan väestöön: yli 75-vuotias vapaa-ajan monipaikkainen väestö kasvaa jopa 100 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Vakituisen väestön voimakas kasvu suurimmilla kaupunkiseuduilla, erityisesti Etelä-Suomessa, näkyy monipaikkaisen väestön määrän kasvuna alueen suurilla kaupunkiseuduilla ja näiden seutujen lähialueilla. Toisaalta suurista kaupungeista katsottuna syrjäisemmillä alueilla monipaikkainen väestö vähenee.

Vakituisen väestön kaupungistuminen nostaa monipaikkaisen asumisen merkitystä suurilla kaupunkiseuduilla. Tämä näkyy lisääntyvänä liikkumisena näiden alueiden lähiseuduilla vapaa-ajan asumisen seurauksena sekä pendelöintinä suurten kaupunkiseutujen sisällä. Erityisesti kasvukolmion suurten kaupunkiseutujen välinen ja sisäinen pendeliliikenne lisääntyy, joskin etätyön yleistymisen voi samalla näkyä liikennevirtojen vähenemisenä. Pendelöinnin aiempaa vahvempi keskittyminen näille alueille voi tarjota merkittäviä mahdollisuuksia lisätä pendeliliikenteen ekologisuutta.

Tuleva monipaikkaisen väestönkehitys yhtäältä tasoittaa ja toisaalta eriyttää jo ennestään polarisoitunutta väestönkehitystä. Monipaikkaisen väestön huomioiminen osana tulevaa alueellista väestönkehitystä tasoittaa maltillisesti suurten kaupunkien ja muun maan välisiä kehityseroja. Vaikutus on kuitenkin vähäinen vakituisen väestönkehitykseen verrattuna, ellei monipaikkaisuuden suosio kasva nykyisestä voimakkaasti. Monipaikkaisuus ei kohtelee tasavertaisesti kaikkia alueita, vaan suhteellisen pieni maantieteellinen alue saa Suomessa suurimman hyödyn monipaikkaisuuden lisääntymisestä. Erityisesti Etelä-Suomen ”mökkialueilla” vaikutus on suuri, kun taas etenkin Pohjanmaan maakunnissa monipaikkaisuuden vaikutus tulevaan kehitykseen on marginaalinen. Monipaikkaisuus ja sen tuomat mahdollisuudet voivatkin tulevaisuudessa erotella etenkin maaseutumaisia alueita entistä vahvemmin.

Monipaikkaisuuden kestävyys

Taloudellinen kestävyys

Taloudellisen kestävyden tarkastelu tehtiin sekä lähtö- että tulopaikkakunnan näkökulmasta, sillä kansantalouden tasolla nämä vaikutukset kumoavat pitkälti toisiaan ja jäävät usein vähäisiksi kulutuksen ja rahavirtojen vain vaihtaessa paikkaa. Monipaikkaisuus parantaa taloudellista kestävyttä tasoittamalla taloudellista aktiivisuutta alueiden välillä: lisääntyvä kysyntä monipuolistaa elinkeinorakennetta ja parantaa työllisyyttä. Lisäksi kausityö mahdollistaa alueilla elinkeinotoimintaa, erityisesti matkailussa, sekä puutarha-, maa- ja metsätaloudessa. Taloudellista kestävyttä heikentää monipaikkaisuudesta johtuen lisääntyvä tavaroiden ja palvelusten käyttö, esimerkiksi uusien rakennusten muodossa. Vahvistuva jakamistalous ja jo olemassa olevien, vajaakäyttöisten rakennusten hyödyntäminen, ja huomio kestäviin rakennus- ja liikku- miskaäytäntöihin taas ovat keinoja parantaa kestävyttä.

Hankkeessa analysoitiin monipaikkaisuudesta aiheutuvia nettorahavirtoja kuntatalouksien välillä¹. Monipaikkaisuuden vaikutuksissa kuntatalouteen on suuria alueellisia eroja. Pendelöinnistä hyöttyä alueiden kuntatalouden välisinä rahavirtoina eniten kaupunkien läheinen maaseutu. Vapaa-ajan asumisesta hyöttyvät sen sijaan eniten harvaan asutun maaseudun kunnat. Häviäjinä kuntatalouden rahavirtojen osalta ovat kaupungit.

Monipaikkaisuuden eri muodoista kuntatalouksien välisiin rahavirtoihin vaikuttaa eniten pendelöinti. Monipaikkaisuuteen liittyvät verovähennykset painottuvat työmatkaku- luvähennyksiin, jotka tukevat lyhyitä, työssäkäyntialueen sisäisiä työmatkoja. Muut monipaikkaisuuteen liittyvät liikkuvuusmuodot ovat kuntatalouden näkökulmasta mer- kityksiltään vähäisiä. Esimerkiksi vapaa-ajan asumisen nettotulovirta kuntien välillä peittyy pendelöinnin nettotulovirran alle, koska kiinteistöverojen osuus monipaik- kaisuuden rahavirrasta olin kokonaisuudessaan kunnille pieni. Havainto on osin yllät- tävä, kun otetaan huomioon monipaikkaisuuteen liittyvän kausiväestön suuruus.

Monipaikkaisuuteen liittyvät nettorahavirrat kuntien välillä eivät tasapainota alueellisia tuloeroja, vaan pikemminkin lisäävät alueellista epätasapainoa. Pendelöinnin nettotu- lovirta synnyttää kaupunkien ympärille vyöhykkeen, jossa kuntien rahoituspohjasta merkittävä osa on peräisin kuntarajat ylittävistä työssäkäynnistä. Sen sijaan moni- paikkaisuus aiheuttaa kustannuksia (rakennustarkastus, infrastruktuuri sekä väestön

¹ Tavaroiden ja palvelusten lisääntynyt kysyntä ja sen siirtymät alueiden välillä eivät olleet mu- kana tässä tarkastelussa.

kausivaihtelusta johtuvaa ensihoidon ja pelastuspalvelujen kysynnän lisääntymistä) niin kutsutuilla mökkipaikkakunnilla.

Sosiaalinen kestävyys

Monipaikkaisuuden sosiaalinen kestävyys vaihtelee monipaikkaisuuden eri muotojen välillä. Näin ollen hyödyt ja haitat painottuvat eri alueille ja väestöryhmille, ja erilaisilla monipaikkaisuuden muodoilla saattaa olla eriarvoistava vaikutus. Esimerkiksi pitkistä työmatkoista johtuva monipaikkaisuus painottuu tietyille toimialoille (tukku- ja vähittäiskauppa, teollisuus ja rakentaminen) ja siten tiettyihin sosioekonomisiin väestöryhmiin. Sen sijaan etätöiden mahdollisuus painottuu korkeakoulutetulle väestön osalle ja asiantuntijatehtäviin, kun taas suurta osaa matalapalkkaisesta palvelu- ja hoiva-alan suorittavasta työstä ei ole mahdollista tehdä etänä. Vapaa-ajan monipaikkaisuus puolestaan on tyypillistä iäkkäämmille ja varakkaammille henkilöille. Nämä tekijät tulee ottaa huomioon monipaikkaisuutta ohjaavassa lainsäädännön uudistamisessa sekä myös puhuttaessa monipaikkaisuudesta ja sen eri muodoista koko yhteiskuntaa laajasti muuttavana ilmiönä.

Vapaa-ajan asumisen hyvinvointivaikutukset ovat suurelta osin positiivisia, mikä on todettu myös suomalaisten mökkeilyn hyvinvointi- ja kansanterveydellisiä vaikutuksia koskevassa tutkimuksessa (Pitkänen ym. 2020). Kesämökkien sijainti luonnon läheisyydessä kytkeytyy havaintoon maaseutumaisen ympäristön ja korkeamman elämään tyytyväisyyden yhteydestä. Vapaa-ajan asumiseen liittyvä monipaikkaisuus yhdistyy sosiaaliseen kestävyteen erityisesti mökkiläisten ja kuntalaisten (mahdollisen) vuorovaikutuksen kautta, jonka muodot ja volyymit vaihtelevat eri alueilla. Näin ollen kuntien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet vapaa-ajan asukkaille ovat avainasemassa sosiaalisen kestävyden kannalta.

Ekologinen kestävyys

Monipaikkaisuus lisää paikkojen välillä tapahtuvaa liikkumista ja sitä myöten liikenteen päästöjä. Päivittäinen työmatkaliikenne tuottaa noin viidenneksen kaikista henkilöautoilla kuljetuista kilometreistä ja vapaa-ajan asuminen pohjautuu lähes yksinomaan yksityisautoiluun. Etätö ja -läsnäolo voivat vähentää monipaikkaisuuteen liittyvää liikumistarvetta.

Monipaikkaisuus lisää asumisen kokonaisenergiankulutusta, kun käytössä on samanaikaisesti useampia asuntoja. Vakituisten asuinpinta-alan lisäksi myös vapaa-ajan asuntojen pinta-ala jokaista suomalaista kohti on kasvanut viime vuosikymmeninä. Vapaa-ajan asuntojen energiankulutus on kasvanut niiden keskikoon kasvun, sähköistämisen ja ympärivuotiseen käyttöön varustamisen yleistymisen myötä. Päästöjen

kasvua on toisaalta hillinnyt uusiutuvien energiamuotojen käyttöönotto vapaa-ajan asunnoilla.

Selvitys osoittaa, että ihmisten elämän ja arjen monipaikkaisuus tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon kehitettäessä ratkaisuja kestävyysaasteisiin, kuten liikenteen päästövähennystoimenpiteet ja asumisen energiankulutuksen ratkaisut. Monipaikkaisuuden ympäristövaikutuksia tulisi seurata nykyistä paremmin ja lisätä kansalaisten tietoisuutta monipaikkaisen elämän kestävydestä ja keinoista vaikuttaa omiin päästöihin.

Aluerakenteessa monipaikkainen asuminen tasoittaa väestökehityksen alueellisia eroja ja lisää kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta, mikä lieventää aluerakenteen eriytymisen haittoja ja tehostaa alueellisten resurssien hyödyntämistä. Monipaikkainen asuminen voi hajauttaa/väljentää yhdyskuntarakennetta, kun ajankäyttö jakautuu useamman paikan välille ja asunnot ovat osan ajasta vajaakäytöllä. Toisaalta erityisesti väestöään menettävillä alueilla monipaikkaisuus tuo käyttöä tyhjenevälle ja vajaakäytössä olevalle rakennuskannalle ja tukee palveluiden säilymistä. Monipaikkaisuuteen liittyvä rakentaminen ja tie- ja katuverkot vaikuttavat merkittäväällä tavalla erityisesti ranta-alueiden maankäyttöön. Sillä voi olla myös suoria paikallisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja lajien elinympäristöihin, vesien tilaan ja roskaantumiseen.

Monipaikkaisuus lisää kuntien vastuuta ehkäistä yhdyskuntarakenteen hajautumista ja haitallisia ympäristövaikutuksia. Alueiden ja kuntien tietotarpeita monipaikkaisuuteen liittyen tulisi tukea. Vapaa-ajan asumiseen liittyvää rakentamista ja käyttötarkoituksen muutoksia voitaisiin helpottaa esimerkiksi kyläalueilla, joissa ne tukevat olemassa olevaa infrastruktuuria ja palvelurakennetta (kyläyleiskaavoitus). Kehittämistoimien tulisi kuitenkin pohjautua realistiseen näkemykseen monipaikkaisuuden eri muotojen potentiaalista – erilaisia alueita kohtaan voi kohdistua kiinnostusta erilaisilta monipaikkaisilta väestöryhmiltä. Maankäytön ohjauksessa ja lainsäädännössä olisi hyvä varautua myös voimakkaammin hajautuvaan ja monipaikkaistuvaan skenaarioon.

Ohjauskeinot

Monipaikkaisuus ei ole tähän mennessä ollut suoranainen politiikkatavoite. Sen vuoksi sitä edistävät ohjauskeinot eivät muodosta kokonaisuutta, eikä niillä ole määriteltyjä strategisia tavoitteita. Monipaikkaisuutta suoraan edistävät ohjauskeinot koskevat lähinnä työntekoa (pendelointi ja etätö), ja ne toimivat henkilöverotuksen kautta. Lisäksi kausityölaki on suora ohjauskeino ulkomaisen kausityövoiman saamiseen. Sen sijaan vapaa-ajan monipaikkaisuuteen ei ole erillisiä ohjauskeinoja. Epäsuoria

ohjauskeinoja on lukuisia, muun muassa julkinen tuki laajakaistarakentamiselle ja mobiiliyhteyksien parantaminen, julkinen liikenne sekä työaikalainsäädäntö. Kuntalaki ja kotikuntalaki ovat ohjauskeinoja, jotka vaikuttavat sekä suoraan että välillisesti monipaikkaisuuden muotoihin, osittain rajoittavasti.

Työmatkakuluvähennys, työasuntovähennys sekä työhuonevähennys ovat verovähennyksiä, joilla on suora ohjausvaikutus monipaikkaisuuden toteutumiseen. Kodin ja työpaikan välisten matkakulujen vähentäminen verotuksessa on yleisintä kaupunkien läheisellä maaseudulla. Työasuntovähennys, työmatkakustannuksien ja maksimimatkakorvauksien vähentäminen verotuksessa on puolestaan yleisintä harvaan asutun maaseudun kunnissa. Etätöitä tehdään, ja siten työhuonevähennystä käytetään eniten kaupungeissa. Verovähennykset osaltaan kannustavat monipaikkaisuuteen, mutta niiden vaikuttavuus yksilön kannalta ei ole kovinkaan suuri. Verovähennysten saataavuudella ja suuruudella voidaan kuitenkin vaikuttaa kannustinvaikutukseen positiivisesti tai negatiivisesti. Työaikalaki on puolestaan ohjauskeino, jonka avulla voidaan suoraan vaikuttaa monipaikkaisuuden ja sen työhön liittyvien muotojen edellytyksiin.

Yhteenveto toimenpide-ehdotuksista

Monipaikkaisuuden tilastointia tulee kehittää kansallisella tasolla. Monipaikkaisuuden tietopohjan tulee olla kattava, jotta ilmiön tunnettuus paranee ja päätöksenteon tietopohja laajenee ilmiön osalta.

Monipaikkaisuuden merkitys ja monipaikkaisen väestön painoarvo kasvaa suuressa osassa maata. Monipaikkaisen väestön kehitys ja vaikutus alueittaiseen väestöpohjaan tulisi huomioida aiempaa tarkemmin osana alueellista toimintaympäristöä ja palveluntarvetta sekä tätä kautta politiikkatoimien suunnittelussa ja mitoituksessa. Olisi pohdittava, miten erityisesti vapaa-ajan asumiseen liittyvä monipaikkaisuus voitaisiin huomioida esimerkiksi valtionosuusjärjestelmässä nykyistä paremmin.

Vakituisen väestön lisäksi monipaikkainen väestö ikääntyy voimakkaasti tulevaisuudessa. Tämän vaikutuksia tulisi arvioida nykyistä tarkemmin palveluiden, palveluverkon ja hyvinvointialueiden näkökulmasta.

Monipaikkaisuutta tulee tarkastella systeemitasolla ottaen huomioon ilmiön kestävyysvaikutukset, sillä monipaikkaisuuden eri muodoilla on erilaisia kestävyysvaikutuksia (taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristön kestävyys). Ihmisten elämän ja arjen monipaikkaisuus tulisi huomioida myös kestävyysasteisiin vastaamisessa. Suunnittelu, tutkimus ja kehitys eivät saisi pohjautua yksipaikkaisuuden oletukseen.

Monipaikkaisuuden ekologista kestävyyttä voidaan parantaa erityisesti edistämällä kestäviä liikennemuotoja ja matkaketjuja sekä tukemalla vapaa-ajan asuntojen energiaratkaisuja ja -tehokkuutta.

Ennustemallien mukaan työssäkäyvä väestö painottuu tulevaisuudessa kaupunkiseuduille. Näin ollen kestävä monipaikkaisuuden ohjauskeinona, työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi, kodin ja työn välistä matkakuluvähennystä tulisi kohdentaa pitempiin työmatkoihin, kun taas kaupunkiseuduilla tulisi turvata julkisen liikenteen palvelutaso.

Lisälukemista

Pitkänen, Kati, Anna Strandell, Antti Rehunen, Alli Sirén, Kimmo Nurmio (2020). Monipaikkaisuuskortit. Suomen ympäristökeskus. https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Elinvoimainen_ja_kestava_monipaikkainen_Suomi_VN_TEAS_Monipaikkaisuus#Monipaikkaisuuskortit

Kovalainen A., Poutanen, S. ja Arvonen, J. (2021) Covid-19, luottamus ja digitalisaatio. Tutkimus etätystä ja sen järjestymisestä Suomessa keväällä ja syksyllä 2020. Turun yliopisto <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8421-3>

Lehtonen, Olli, Kotavaara, Ossi, Muilu, Toivo, Huovari, Janne ja Vihinen, Hilikka. 2020. Kausiväestö moninaistaa kuvaa aluerakenteen kehityksestä Suomessa. Terra 132(2): 69–84.

Mökkibarometri 2021, Voutilainen, Olli; Korhonen, Kirsi; Ovaska, Ulla; Vihinen, Hilikka (2021) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-237-7>

Parhiala, K. Pitkänen, K. Strandell, A. Rehunen, A. & Suomela, T. (2020). Miten huomioida monipaikkainen elämä terveystieteiden järjestämisessä? THL - päätöksenteon tueksi 1/2020.

Pitkänen, K. & Strandell, A. (2018). Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys. Maaseudun Uusi Aika 2-3/2018

TEM (2020). Työolobarometri 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:53. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162527>

Tilastokeskus (2019). Digiajan työelämä – työolotutkimuksen tuloksia 1977-2018. Helsinki: Tilastokeskus. ISBN 978–952–244–634–3 (pdf).

Lisätietoja:

Johtava asiantuntija Sari Rannanpää. Puhelin: 050 523 6872. Sähköposti: sari.rannanpaa@mdi.fi MDI Public Oy

Lisätietoja: www.mdi.fi/monipaikkaisuus

Elinvoimainen ja kestävä monipaikkainen Suomi – hanke on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2020 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja:

Erityisasiantuntija Mika Ristimäki

Ympäristöministeriö mika.ristimaki@gov.fi

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet